

पितरश्च हि देवाश्च नाभिनन्दन्ति तद्धविः । चण्डालश्चपचै वर्ज्या निवापे समुपस्थिते ।
कावायवासाः कुष्ठो वा पतितो ब्रह्महाऽपि वा । सङ्कीर्णयोनिर्विप्रश्च सम्बन्धो पतितस्य यः ।
वर्जनीया बुधैरेते निवापे समुपस्थिते । इत्येवमुक्त्वा भगवान् स्ववंशं तमृषिं पुरा ।
पितामहसभां दिव्यां जगामाचिस्तपोधनः ।

४२७०

इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि आनुशासनिके पर्वणि आद्धधर्मकथने एकनवतोऽध्यायः ॥ ८१ ॥

॥ भीष्म उवाच ॥ तथा निमौ प्रवृत्ते तु सर्वे एव महर्षयः । पितृयज्ञान्तु कुर्वन्ति विधिदृष्टेन कर्मणा ।
श्रवयो धर्मनित्यास्तु कृत्वा निवपनान्युत । तर्पणञ्चाप्यकुर्वन्त तीर्थाभोभिर्यतव्रताः ।

निवापैर्दीयमानैस्तु चातुर्वर्ण्येन भारत । तर्पिताः पितरो देवास्तत्रान्नं जरयन्ति वै ।

अजीर्णैरभिहन्यन्ते ते देवाः पितृभिः सह । सोममेवाभ्यपद्यन्त दाक्षिणाभिप्रपीडिताः ।

४२७१

तेऽब्रुवन् सोममासाद्य पितरोऽजीर्णपीडिताः । निवापान्नेन पीड्यामः श्रेयो नोऽत्र विधीयतां ।

तान् सोमः प्रत्युवाचाय श्रेयश्चेदीप्सितं सुराः । स्वयम्भूसदनं यात स वः श्रेयोऽभिधास्यति ।

ते सोमवचनाद्देवाः पितृभिः सह भारत । मेरुशृङ्गे समासीनं पितामहमुपागमन् ।

॥ पितर ऊचुः ॥ निवापान्नेन भगवन् भृशं पीड्यामहे वयं । प्रसादं कुरु नो देव श्रेयो नः संविधीयतां ।

इति तेषां वचः श्रुत्वा स्वयम्भूरिदमब्रवीत् । एष मे पार्श्वतो वज्रिर्युष्मच्छ्रेयो विधास्यति ।

४२७२

॥ अग्निरुवाच ॥ सहितास्तात भोक्ष्यामो निवापे समुपस्थिते । जरयिष्यथ चाप्यन्नं मया सार्द्धं न संशयः ।

एतच्छ्रुत्वा तु पितरस्ततस्ते विज्वराऽभवन् । एतस्मात् कारणाच्चाग्नेः प्राक् तावद्दीयते नृप ।

निवप्ते चाग्निपूर्व्वे वै निवापे पुरुषर्षभ । न ब्रह्मरान्मास्तं वै निवापं धर्षयन्त्युत ।

रक्षांसि चापवर्त्तन्ते स्थिते देवे ऊताशने । पूर्व्वं पिण्डं पितुर्दद्यात्ततो दद्यात् पितामहे ।

प्रपितामहाय च तत एष आद्धविधिः स्मृतः । ब्रूयाच्छ्राद्धे च सावित्रीं पिण्डे पिण्डे समाहितः ।

४२७३

सोमायेति च वक्तव्यं तथा पितृभतेति च । रजस्वला च या नारी व्यङ्गिता कर्णयोश्च या ।

निवापे नोपतिष्ठेत संयाह्या नान्यवंशजा । जलं प्रतरमाणश्च कीर्त्तयेत पितामहान् ।

नदीमासाद्य कुर्वीत पितृणां पिण्डतर्पणं । पूर्व्वं स्ववंशजानान्तु कृत्वाऽद्विस्तर्पणं पुनः ।

सुहृत्सम्बन्धिवर्गाणां ततो दद्याज्जलाञ्जलिं । कल्पावशोयुगेनाथ युक्तेन तरतो जलं ।

पितरोऽभिलषन्ते वै नावञ्चाप्यधिरोहिताः । सदा नावि जलं तज्ज्ञाः प्रयच्छन्ति समाहिताः ।

४२७४

मासार्द्धे कृष्णपक्षस्य कुर्यान्निर्व्वपणानि वै । पुष्टिरायुस्तया वीर्य्यं श्रीश्चैव पितृभक्तिः ।

पितामहः पुलस्त्यश्च वशिष्ठः पुलहस्तया । अङ्गिराश्च क्रतुश्चैव कश्यपश्च महानृषिः ।

एते कुरुकुलश्रेष्ठ महायोगेश्वराः स्मृताः । एते च पितरो राजन्नेष आद्धविधिः परः ।

प्रेतास्तु पिण्डसम्बन्धान्मुच्यन्ते तेन कर्मणा । इत्येषा पुरुषश्रेष्ठ आद्धेत्पत्तिर्यथागमं ।

व्याख्याता पूर्व्वनिर्दिष्टा दानं वक्ष्याम्यतः परं ।

४२७५

इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि आनुशासनिके पर्वणि दानधर्मकथने आद्धकथने दिनेऽध्यायः ॥ ८२ ॥